

פרוטוקול מס' 64

מישיבת ועדה הכספיים
יום ד' ח' בסיון תשל"ד - 29.5.74, שעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הועדה:

- י. קרגמן - היו"ר
- ע. אמוראי, מ. ארנס
- י. גולן
- צ. גרשוני
- ש. לורנץ
- א. מלמד
- י. פלומין
- ע. פיינרמן
- ח. קורפו
- ד. קורן
- נ. קצב

יוזמים:

- א. שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב
- ב. מנדלבאום - מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה
- ג. סואן - משרד המסחר והתעשייה
- י. כסיף - משרד המסחר והתעשייה
- נ. גן-מור - משרד המסחר והתעשייה
- י. לורוביץ - משרד המסחר והתעשייה

מזכיר הועדה:

א. קירשנר

היוע"כ לועדה:

א.נ. פלוג

קצרנית:

מ. איזנברג

סדר-היום:

תקציב משרד המסחר והתעשייה
לשנת 1974.

- 888 -

(מקבל ביום 17.6.74)

א. תקציב משרד המסחר והתעשייה לשנת 1974

היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.
אנו ממשיכים בדיון בתקציב משרד

המסחר והתעשייה לשנת 1974.

רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשוני.

צ. גרשוני:

נפגשנו עם מר מנדלבאום בתפקידנו הקודמים במשרד המסחר והתעשייה. לכל אחד מאתנו נראה כסבעי שהוא צמח לתפקיד המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה. אני מצטרף לכל הברכות שניתנו לו. אני חושב שהיריעה הרחבה, המעמיקה והמענינת שפרש לפנינו על תכניות המשרד ופעולותיו, מעידה על כשרו, ונקווה גם הצלחתו.

ועתה ברצוני לשאול מספר שאלות:

א. בזמנו קבלנו תכנית חמש-שנתית לפיתוח התעשייה בארץ. הייתי רוצה לדעת אם חלו שנויים רציניים בתכנית זו.

ב. מתוך סקירת שר המסחר והתעשייה למדנו שבראש סולם הרווחיות עומדים התיווך והשירותים, ורק בדרגה שניה התעשייה ובדרגה שלישית החקלאות. הייתי רוצה לדעת אם חלו שנויים בענין זה בתקופה האחרונה.

ג. מהי מדיניות המשרד להקטנת היבוא?

ד. האם אתם חושבים שהעידוד שניתן

לתעשייה הוא מספיק?

ה. קראתי הצעתו של מר מר-חיים בדבר שנויים בעידוד השקעות. אני הבינתי שמוצע כי כל אזור החשוב לפיתוח הארץ, ינתן בו עידוד גדול יותר. אני חושב שזו הצעה חשובה. הייתי רוצה לדעת אם תכנית זו תבוצע בפועל?

ו. האם חל שנוי באחוז המוקדש

למחקר בתעשייה, ומה חלקם של התעשיינים בכך?

ז. הייתי מבקש לשמוע דעתכם על

העלאת הרביית.

ח. הייתי מבקש לדעת אם במסגרת הפיקוח יש בדעתכם להפעיל פיקוח על חנויות קטנות, על חנויות המכולת? אחרי כל העלאת מחירים רשמית, אנו עדיין לכן שהפיקוח נעשה רק על בעלי מלאי גדול, מתוך טענה שאי אפשר לפקח על "הקטנים"; אך מתברר שלא תמיד "הקטנים" הם העניים. הם מעלים מחירים וזה מביא לעידווחים די רציניים במשק.

ט. האם הפעילות בערר נעשית בהתאם

להמלצות דו"ח דוסטרובסקי?

ע. אמוראי:

מערך אפשרויות הייצוא שלנו, בין מבחינה פוליטית והן מבחינה כלכלית

נשתנה בשנה וחצי האחרונות גם כתוצאה ממה שקרה בשווקים וגם כתוצאה ממצבנו הפוליטי. עם זאת הגיעו אלי תלונות של יצואנים, שמשרד המסחר והתעשייה אינו ערוך במידה מספקת בנושא זה, בעיקר בארצות בהן עלתה רמת החיים וגבר הביקוש, והן פתוחות בפני הייצוא שלנו. לדוגמה, הנספחות המסחרית שלנו בטהרן היא בהיקף שהיה לפני שנים. שאלתי היא, כיצד אתם נערכים כדי לענות על הצרכים המשתנים?

אני חולק על עמדתו של שר המסחר

והתעשייה בענין דרכי עידוד השקעות. אני חושב שקשה יהיה להפריך

את ההנחה, עתנאים של אינפלוציה של 30-35% ההשקעה היום היא עסק כדאי ללא קשר לרווחיות העכשווית.

אני שואל: אם אתם עדיין איתנים בדעתכם שלא לתקן את מבנה עידוד ההשקעות, כיצד אתם מכוונים את החברים שלא תהיינה השקעות בלתי-כדאיות למדינה?

אנו עומדים בפני עידן טכנולוגי חדש, שההשקעה בו תהיה מקבילה למה שהיה במוביל-הארצי - תחנות הכוח הגרעיניות. האם אחם ערוכים לכך, שכאשר תיבנינה תחנות הכוח על פי ידע מיובא, ההשתתפות הישראלית תהיה לא רק במבנים ובתשתית אלא גם באינג'נירינג פלנינג, כדי שנוכל ללמוד ולאמץ לנו טכנולוגיה חדשה זו?

א. מלמד:
שמעתי דבריו של חבר הכנסת גרשוני בענין הגברת הפיקוח. כמי שאינו מאמין בפיקוח אני רוצה לשאול: האם אתם חושבים להמשיך בפיקוח מעבר למספר מצרכי מזון בסיסיים, שבזמנו החליט המשרד שיש להתרכז בפיקוח עליהם?

אין ספק שתמריצי הייצוא הקיימים אינם עונים על הצרכים. באיזו מידה אתם חושבים להעלות את התמריצים?

האם אינכם חושבים שיש לייקר את היבוא במידה כזאת שהצרכן ירגיש בייקור זה עד שתהיה לכך השפעה על ממדי היבוא?

כיצד אתם חושבים ליישב את הניגוד שבין המסקן מדיניות החשיפה, ובין ייקור הייבוא?

האם אינכם חושבים שלאור היבוא הגדול והגרעון במאזן המסחרי, יש לעודד גם מפעלים שאינם תורמים לייצוא אבל הם מקטנים יבוא?

ע. פיינרמן:
אחד הפתרונות לבעיית מאזן התשלומים ההולכת ומחמירה הוא הקטנת הייבוא. כיצד אתם יכולים לגרום לכך אם באורח אדמיניסטרטיבי ואם על ידי שנוי מדיניות החשיפה או ביטול החשיפה? אני יכול ללוות שאלה זו בהערכה משלי, שהכרח הוא להביא לצמצום, וצמצום גדול, בייבוא והדרכים לכך קיימות.

מה חלקו של משרד המסחר והתעשייה בתכניות המצטרות בחלל עולמנו על התיישבות העשייתית או כפרים תעשייתיים? עוסקים בכך גורמים שאינם חזקים דוקא בנושא התעשייה? עוסקת בזה מחלקת התיישבות שהצד החזק שלה הוא הקלאות. אני חושב שהיה רצוי שתהיה משולבים בזה אורגנית.

מה עמדת המשרד לגבי הרעיון של השוק היהודי המשותף.

לאחר שמשרד הפיתוח צורף למשרד המסחר והתעשייה אני מציע לכם לאמץ את השם שהציע חבר הכנסת קורן - משרד הפיתוח, המסחר והתעשייה - מפסו"ח.

פ. גרופר:
מה בדעת משרד המסחר והתעשייה לעשות כדי להגדיל את התמריצים לייצוא החקלאי? ידוע שענף ההדרים שרוי במשבר קשה, ויש לעשות כדי להוציאו ממשבר זה.

היו"ר י. קרגמן:
תמו שאלות חברי הועדה. נשמע חשובת שר המסחר והתעשייה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב: נשאלנו 103 שאלות. אני אענה על המתייחסות למדיניות המשרד. המנכ"ל יענה על שאלות המתייחסות לנושאי מחירים, צרכנות, מל"ח וארגון; המנכ"ל למימון וחברות ממשלתיות ישיב על שאלות לגבי תקציב הפיתוח ומימון. המנכ"ל לאמרכלות ישיב לשאלות המתייחסות לתקציב הרגיל והמנכ"ל לענייני חשמל ישיב על שאלות הנוגעות לחברת החשמל.

אענה על השאלות פחות או יותר לפי סדר האל"ת. חבר הכנסת פלומין שאל על הוצאת כספים במירמה על ידי יצואן בשם ז'קת. בנושא זה היתה שאילתא של חבר הכנסת פעיל, ועניתי עליה בקורבה. לכן כאן אצמצם. ב-5 השנים האחרונות נתפסו 9 עבריינים. הם הוצמדו לדין ובאו על ענשם. ז'קוס קיבל 3 שנות מאסר.

ד. קורן: בפועל?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב: בהחלט בפועל.

השאלה היתה מה ההפסד הכלכלי למדינה. אדם קיבל כסף, הכניס אותו לבנק; יושב שלוש שנים בבית הכלא, חוזר ויכול למצוא סכום כפול ואולי יותר. כדי למנוע זאת, אנו צריכים לתבוע אותו גם תביעה אזרחית. ואמנם אנו עושים זאת. עכשו אנו בודקים יחד עם משרד המשפטים אפשרות להנהיג תקנה שתאפשר לנו לגבות ממנו מראש את מלוא הסכום. עכשו אנו יכולים לקבל את הכסף חזרה רק על ידי הגשת תביעה אזרחית. אבל בירור תביעה אזרחית נמשך זמן רב. ומבחינת הרווח וההפסד, האדם יכול להרוויח משהו.

ח. קורפו: כמה תביעות הוגשו?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב: 9 תביעות.

חבר הכנסת בן-מאיר שאל, מה ערך כל ההטבות הניתנות למפעלים מאושרים ומוכרים? ב-1973 ניתנו מענקים בסכום של 120 מליון לירות הנחות במכס 120-130 מליון לירות; הטבות במס הכנסה - 40 מליון לירות; דחיית תשלום אגרות 10-30 מליון לירות; סבסוד ריבית להלוואות פיתוח כ-75 מליון לירות. ובסך הכל כ-400 מליון לירות על השקעה כוללת בתעשייה של 1,6 מיליארד לירות.

חבר הכנסת קורפו שאל כיצד מופיע המדען הראשי כגורם בבקשות - המדען הראשי מביע דעתו וממליץ בפני מרכז ההשקעות באותם נושאים שיש להם היבט טכנולוגי ומדעי. כמו כן הוא משמש, זה כשנה, כגורם המופקד על ההיבט האקולוגי של כל המפעלים. כל מפעל שמגיש בקשה ממלא טופס והמדען הראשי עובר עליו ובמידה וחוות דעתו חיובית הבקשה מגיעה למרכז ההשקעות ולחטיבות ועוברת לוועדה המתוזנת, שלמרות הבדיקה שלנו יכולה לערום עוד קשיים. אבל עקרונית הדבר נגמר.

י. גולן: ואם חוות דעתו של המדען הראשי שלילית?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב: הועדה אינה מאשרת וההטיבה אינה מאשרת. אם המפעל מבקש להתמקם במקום שהוא יהווה מטרד שאינו ניתן לפתרון, והמדען הראשי מביע דיעה שלילית, מעבירים אותו למקום אחר; ואם אינו רוצה - אינו קם. אבל כפי שאמרתי, דבר זה קיים רק שנה.

חבר הכנסת ארנס שאל על המדיניות לטווח ארוך. למשרד יש תכנית חומש ותכנית פיתוח לעשר שנים. שתי התכניות עוברות עדכון מדי שנה. בתכנית החומש כל שנה אנו מעדכנים ומוסיפים שנה, כדי שבכל שנה יהיה מבט קדימה לחמש שנים. וכל שנה מעדכנים את התכנית נוכח ההתרחשות בשנה החולפת.

חבר הכנסת ארנס שאל מה החסכון הנובע ממיזוג שני המשרדים. בכסף החסכון הוא חצי מליון לירות.

ח. קורפּו:

הסכום הוחזר לאוצר?

השר ח. בר-לב:

לא. הוא לא יוצא. אלה הם 17 תקנים שביטולם צפוי בעתיד הקרוב. חלק אינו מאוילש. חלק מאוילש ואנו מחפשים סדור לאנשים. המדובר הוא בשר, מכונית ולשכה, ובמספר חדרים. כידוע הוקם משרד ההסברה שעדיין אין לו דיור, ואנו מעמידים לרשותו מספר חדרים.

לשאלתו של קורן, מה חלקם של הגורמים השונים בניתוח התעשייה, אביא מספר נתונים. ואני רוצה להקדים ולומר כי נתונים אלה מתייחסים לשנת 1972. והתעשייה כוללת גם את המלאכה. הסקטור הפרטי מייצר שני-שלישים. כל המלאכה היא כמובן בידי הסקטור הפרטי. הסקטור ההסתדרותי - 22% והסקטור הממלכתי כ-12%. כאמור אלה נתונים של שנת 1972. והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עובדת על עדכון הנתונים. אבל אם אנן מדברים על קומפלקסים גדולים במשק, הגדול ביותר הוא "כור" עם תפוקה של 2 מיליארד לירות, מתוך תפוקה תעשייתית של 24 מיליארד. אחריו צועדת התעשייה הקבוצית, שעברה את המיליארד לירות והגיעה ל-1,125,000,000 לירות ב-1973; אחריה צועדים המפעלים הממלכתיים - ממשלתיים שהגיעו לכמיליארד לירות; אחריהם צועדות חברות ההשקעות הגדולות, שבנחון הקודם מופיעות בסקטור הפרטי; חברת "כלל" - מיליארד לירות; החברה לישראל חצי מיליארד לירות, ואני מדבר רק על מפעלי תעשייה, כי לחברות ההשקעה יש יד ורגל לא רק במפעלי תעשייה. אבל אלה הם הענקים הענקיים התעשייתיים אצלנו.

לשאלתו של חבר הכנסת קורן, האם לא הגיע הזמן להפסיק יבוא מותרות - בענין הייבוא אנו נתקלים בסתירה בין מגמות נוגדות. יבוא זה משמש מקור נכבד להכנסות המדינה. ככל שהמוצר הוא יותר מותרתי, כך גדולות יותר ההכנסות למדינה. אם ניקח לדוגמה מוצר מותרות כמו ויסקי, אפשר לומר כי אדם ששותה ויסקי מכניס כסף למדינה - כי הוא משלם מכס - ואדם ששותה חליט מוציא כסף מאוצר המדינה.

ד. קורן: זה עוול.

השר ח. בר-לב:

זה איננו עוול. אני מדבר על הסתירה.

מכונית, ככל שהיא מפוארת יותר, כך אוצר המדינה זוכה יותר. זו בעייה אחרת. בעייה שנייה היא בעיית מסביע חוץ. בעייה אחרת - הסכמים בינלאומיים. ידוע שבמלחמה המדינה מדינות, בעיקר של הגוש המערבי, קשורות בהסכמים בינלאומיים ואינן מאפשרות לך לנקוט באמצעים אדמיניסטרטיביים המונעים יבוא. גם עכשו, כאשר הטלנו חובת הפקדה היינו מוכרחים להודיע לגאט"ס ולהסביר צעד זה. למזלנו עשינו זאת בעקבות שתי מדינות אירופיות שהקדמו אותנו. יש אומרים שאנו מעצמה. יש כאלה שאינם מסכימים בזה. על כל פנים בענין זה איננו מעצמה. כאשר מצב מאזן החשלומים של ארצות-הברית היה חמור, הודיעה ממשלת ארצות-הברית ליפן שהיא פתסיק ייבוא סחורות יפניות, בניגוד להסכמים ולנהל הסוב. ארצות הברית יכולה להרשות לעצמה לעשות זאת. ישראל - לא, כי אנו תלויים לא מעט בשערי העולם. כך שגם בתחום זה יש בעייה. אין זה פשוט לבוא ולהגיד: מכוניות גדולות מארצות הברית לא נסכים לייבא. כי ארצות הברית תגיד: אם כך, לא נסכים לייבא טכסטיל מישראל או לא נסכים לייבא מיצים. יש גם בעייה של מכס. שואלים האמריקאים: מדוע אתם מפלים לרעה מכוניות אמריקאיות? על מכונית פולקסוואגן מוטל אצלכם מכס כזה ועל מכונית שברולט מכס כזה. אנו אומרים להם שזו תוצאה של משקל המכוניות. הם אומרים: משקל או לא משקל, העובדה היא שקשה לייצא מכוניות לישראל.

לכל אלה יש להוסיף ענין החשיפה. הכבדה על היבוא היא אקט נגד החשיפה. ואנו רואים בחיוב רב את החשיפה לא רק בטווח הקצר במישור של מדיניות מחירים והשפעה עליה, אלא גם במדיניות של הטווח הארוך של חלוקה נכונה של משאבים במשק. כי מובן שמוצר מוגן בחומת מכס גבוהה, הוא מוצר שליזם כדאי להשקיע בו ולגבות בשוק המקומי מחיר גבוה יותר. אנו רואים בחשיפה אחת מאמות המידה האובייקטיביות של הקצאה נכונה של המשאבים. מכל הפקידים, הועדות הצבוריות והועדות הבודקות, עדיפה אחת מידה אובייקטיבית. לכן ההכבדה על הייבוא פועלת גם בכיוון הפוך למדיניות החשיפה.

כל ההיבטים האלה, הפועלים בכיוונים שונים, מחייבים אותנו מדי פעם לבדוק את המדיניות ולמצוא את שביל הזהב. הדבר נעשה לאחרונה, כאשר החלטנו על ההפקדה, המכבידה על הייבוא ומייקרת אותו. כפי שאמרתי מדי תקופה אנו בודקים ומחליטים. ואני מקווה שהפתרון האופטימלי לא יפגע במגמות הנכונות לטווח ארוך, ובטווח הקצר יקל על בעיית מאזן התשלומים שלנו.

לשאלתו של חבר הכנסת קורן לגבי הבנייה המיוחדת ברמת הגולן ובאזורים אחרים בגלל הצורך לבנות בנייה קשה, יש לנו סדור שמבני תעשייה מושכרים ב-7% מהעלות עד 500 לירות למ"ר. באותם מקרים שהבנייה עלתה יותר מחמש מאות לירות המטר, אנו מוסיפים עוד 3%. כלומר, מגיעים ל-10 אחוז לשנה. המבנים שאנו בונים ברמת הגולן ולאורך הגבול הלבנוני, בנויים בנייה נוקשה. 3% אכסטרא אינם קיימים לגביהם; כלומר, שם משלמים 7% למרות שהבנייה עולה יותר.

לשאלתו של חבר הכנסת קורן, באיזו מידה יש הכוונה של המחקר התעשייתי באמצעות המדען הראשי במשרד - אנו מפעילים 8 מכוני מחקר ממלתיים: מכוני הסיבים, מכוני הפלסטיק, מכוני הגומי, מכוני המתכת וכו'. מכונים אלה עוסקים במחקר תעשייתי כל אחד בתחומו. הם משתפים פעולה עם מוסדות המחקר של הטכניון והאוניברסיטאות השונות.

אנו נותנים סיוע די רציני למפעלים עתירי ידע שקרבתם למוסדות מחקר מקנה להם יתרון גדול. כתוצאה מכך קמו 5 קריות לתעשיות עתירות ידע על יד הטכניון, על יד אוניברסיטת תל-אביב, על יד מכוני ניצמן ועל יד אוניברסיטת באר-שבע. באמצעות הסיוע שאנו נותנים למפעל כזה, אנו מעודדים את היכולת המדעית המיוחדת שלו. המדען הראשי שלנו הוא הגוף המאשר שמפעל מסוים טוב יהיה אם יתמקם בסמוך למוסד מחקר כזה. אנו משתדלים לא להכשל בעניין זה, כי ברור שכל מפעל היה רוצה לקבל על יד אוניברסיטת תל-אביב תנאים כמו באזור פיתוח. אבל אנו מאפשרים זאת רק לאור בדיקת המדען, כאשר אנו משוכנעים שזה יתרום על ידי כך שהמפעל ישתמש במחשבים ובמעבדות של המוסד או שפרופסורים ואנשי מדע שעובדים במוסד יעבדו בצוה אינטנסיבית גם במפעל.

אנו משתתפים במחקר התעשייתי בדרך נוספת - השתתפות על בסיס של לירה כנגד לירה במחקר ובפיתוח מפעלים תעשייתיים. כל מחקר פיתוח שהמדען הראשי מאשר שהוא כדאי למשק הלאומי, אנו משתתפים בו לירה כנגד לירה. ומדי שנה הוצאה זו גדלה והולכת. ואנו חושבים שהשנה תגיע ההוצאה ל-30-25 מליון לירות מצדנו. זאת אומרת שדרך הצנור הזה יושקעו 50-60 מליון לירות לעומת מחצית הסכום ב-1973.

בסיכום נושא זה - במכונים שלנו נעשה מחקר שימושי ביזמת המדען הראשי והזמנות מבחוץ; נעשים מחקרים על ידי מפעלים הצמודים לאוניברסיטאות; נעשים מחקרים במפעלים אזרחיים, שאנו משתתפים בהם; יש מחקר תעשייתי במערכת הבטחון, ויש מחקר בתעשייה הממלכתית. אבל עם כל זאת, אנו רוצים להרחיב ומרחיבים.

ח. קורפו: מי המממן?

השר ח. בר-לב: מערכת הבטחון מממנת בעצמה. במפעלי הפיתוח המפעלים מממנים את המחקר. את המכונים מממנת הממשלה מהתקציב שלה. יש לנו 8 מכוני מחקר במסגרת מסו"ת הקודמת ועוד מספר מכונים במסגרת משרד הפיתוח: המכוני הגיאולוגי, המכוני הגיאופיזי. ונוסף לכך השקעה של 25 מליון לירות לירה כנגד לירה בכל מפעל שבא עם רציון מאושר.

חבר הכנסת אפרת שאל, באיזו מידה ניתן להגדיל את הייצוא, ומה נעשה לחיפוש אחרי שוקים חדשים. גם היום נשאלה שאלה בנושא זה על ידי חבר הכנסת אמוראי. אין לנו תשובה מדעית מהו גודל התמריץ שהמשק הלאומי כדאי לו לתת כדי לייצא סחורה ולהרוויח דולרים. יש החושבים שלא ניתן להגיע לתשובה מדעית כזאת ויש החושבים שניתן להגיע אליה. יכול להיות שבמשך השנה נוכל להגיע לתשובה כזאת. אבל יש לנו תשובה פרוגרמטית והיא: גודל התמריץ הוא כזה שהוא מאפשר

פיתוח הייצוא וגידול הייצוא בהיקף שאנו חושבים אותו לדרוש, והוא מספיק לבאלק הגדול של הייצוא. מה שאנו עושים עכשיו הוא, שאנו משתמשים בנוסחה שנועדה להבטיח רווחיות הייצוא. והנוסחה היא פשוטה: רווחיות הייצוא הנתונה כפי שהיתה ב-1972. רווחיות זו אנו רוצים לשמור. אבל אנו מביאים בחשבון מצד אחד התייקרות של חמרי ייצור ומצד שני התייקרות מוצרים בשוק הייצוא; כלומר, התמורה הגדולה שהייצואן מקבל הודות לאינפלציה בחו"ל פלוס הגידול בפריז, ומדי שנה יש גידול בפריז. ואם שני צדי משוואה זו משתווים, הגדלת החמריץ היא אפס. כלומר, אם ההתייקרות המקומית משתווה להתייקרות בחו"ל עם הפריז, אין צורך לתת תמריץ, אם איננו רוצים להגדיל את הרווחיות. אבל בשנים אלה המציאות מראה שנוסחה זו אינה משתורה. לכן את הפער אנו מכסים בתמריצים. לפני שנה הוספנו 20% אגורות ולקראת שנה זו הוספנו 21 אגורות. נכון הוא שהיצואנים טוענים שזה אינו מספיק. אבל אינני מכיר אף גורם הקשור במשרדנו שחושב שמה שהוא מקבל מספיק, לא הייצואנים, לא המשקיעים, לא התעשיינים, לא עובדי הייצור המקומי, לא הצרכנים, ואפילו אנו איננו חושבים כך ובודאי גם לא אתם. נכון שהייצואנים טוענים שהתמריץ אינו מספיק. אבל הנתונים מראים שבתחילת השנה אומרים שתהיה קטסטרופה, לא יהיה ייצוא, ובסוף השנה הנתונים מראים שהיה גידול בייצוא. לכן אנו פועלים לפי נוסחה זו.

עם זאת אנו יודעים שבשולים, בשולים משמאל ובשולים מימין, יש כאלה שהתמריצים באמת לא מספיקים להם או כאלה שמסדרים את העניין בפלוס-פלוס. אבל אנו מסוגלים לעסוק בסוגיה זו בחתך ענפי ולא בחתך מפעלי. ולפי החתך הענפי, יש ענפים המקבלים תמריץ הרבה יותר קטן, כמו ענף היהלומים, ויש ענפים המקבלים תמריץ גדול יותר, כמו ענף הטכסטיל. אבל הבאלק הגדול של התעשייה חי בהחלט טוב מתמריצים אלה.

אם אתם רוצים לראות מה קרה מאז המלחמה במחיר הייצוא התעשייתי, הרי שבחודש אוקטובר - חודש המלחמה - ירד הייצוא ב-13% בהשוואה לאוקטובר 1972 ובנובמבר הגיע למינוס 0,4%, בדצמבר למינוס 0,1%, בינואר עלה ב-20% מעל לזה שהיה בינואר 1973, ובפברואר עלה ב-27% ובמרס ב-29%. וזה הייצוא התעשייתי כולל יהלומים. בלי היהלומים התמונה עוד יותר יפה: במרס עלה הייצוא ב-40% לעומת מרס אשתקד, במחירים שוטפים. אם נוריד 20% אינפלציה או 25% אינפלציה, הגידול הוא ב-15%, כפי שרצינו.

עד כאן לגבי התמריץ הכולל.

אשר לשוקים - אנו בהחלט עורכים מחקר שוקים. לא רק זה, אנו מעודדים מעל לרגיל שני סקטורים: האחד - הייצואן הקטן שמקבל תמריץ גדול יותר מהיצואן הנורמלי; השני - אנו מסייעים יותר ליצואנים וחברות ייצוא המייצאים לשוקים פרובלמטיים, כמו אפריקה ואסיה. יצואן מקבל בונוס מיוחד אם הוא עושה ייצוא לארצות אלו, נוסף לבונוס שהוא מקבל דרך החברה לביטוח סיכונים סחר חוץ, שמבטחת בלי קושי ייצוא לארצות כאלה. כך שאינני יודע מניין לקח חבר הכנסת אמוראי את הסענה, כאילו המשרד אינו ערוך לסייע...

ע. אמוראי: לא דברתי על סיוע כספי, אלא על הערכות המשרד מבחינת כוח האדם. והבאתי לדוגמה את פרס.

השר ח. בר-לב: אני חוזר על מה שאמרתי: המשרד ערוך יפה לסיפול בשווקים מיוחדים. אם הייצוא שלנו לפרס גדל מ-37 מליון דולר ל-73 מליון דולר, אין זאת אומרת ששני האנשים העוסקים בכך היו צריכים תיגבור של אדם שלישי. מזמן לא הייתי בפרס. אבל אני מניח שאילו האיש שלנו בפרס חשב שהטיפול בייצוא מחייב תגבור, היה פונה אלינו כפי שזה קורה במקומות אחרים. אינני חושב שהפונקציה של מספר העובדים מעידה על רצינות הטיפול. יכול להיות ששני אנשים יכולים לטפל בנושא גם כאשר הייצוא יגיע ל-100 מליון דולר.

ע. אמוראי: אני ציטטתי חלונות של ייצואנים.

תפנה אותם למשרד, או שתבוא ותגיד: פלוני אלמוני אומר שאתם אינכם מטפלים היטב בנושא

השר ח. בר-לב:

זה וזה.

חבר הכנסת אפרת שאל על המדיניות והקריטריונים להקצאת קרקעות לתעשייה. זה שנה וחצי שחל אצלנו שנוי באשר להקצאת קרקעות במרכז הארץ. עד ינואר 1972 המשרד היה מקצה קרקעות גם במרכז הארץ. זאת אומרת מודיע למינהל מקרקעי ישראל, שלמפעל זה וזה אנו ממליצים לאפשר רכישה קרקע ללא מכרז. לפני שנה וחצי הפסקנו את הדבר. ואנו ממליצים על הקצאת קרקע במרכז הארץ ללא מכרז רק בשני מסדרים: האחד, כאשר מדובר במפעל קיים שרוצה להרחיב מעבר לגדר; השני - מפעל מאושר. בכל שאר המקרים אנו מודיעים למינהל שהמפעל או היזם הוא תעשיין ואנו ממליצים לאפשר לו לגשת למכרז.

האם זה פועל בסדר?

ח. קורפנו:

בכל יום שני בא מי שאינו "נופל" לקריטריונים אבל מסביר שמגיע לו. כאשר איננו "נופל" לקריטריונים, אינו מקבל. כאשר המחירים הם כה גבוהים, איננו יכולים לעבוד אלא על פי קריטריונים.

לעומת זאת באזורי הפיתוח, אנו ממליצים בפני המינהל להקצות קרקע בלי מכרז לכל גוף תעשייתי, בין שזה מפעל מאושר ובין שלא. אולם בימינו בחלק מאזורי הפיתוח הקרקע מתחילה להיות בעייה.

מה על ירושלים?

ח. וקרפנו:

ירושלים איננה אזור פיתוח כי דונם קרקע בירושלים עולה הרבה מאד ויש ביקוש גדול מאד. גם במרכז הארץ אנו ממליצים בפני מינהל מקרקעי ישראל להקצות קרקע לחברות של יזמות מקומיות. אם לראש העין יש חברת פיתוח של המועצה, אנו ממליצים לתת לה קרקע לתעשייה. היא בונה מבנים. היא מתחייבת להשכיר אותם בתנאים של גוף צבורי. הוא הדין לגבי התאחדות בעלי המלאכה. גם לה יש חברה שבונה מבנים למלאכה ומשכירה אותם לחברי ההתאחדות. בירושלים קיימת החברה הכלכלית שממששת קבלן לנושא זה. איננו ממליצים לתת קרקע לאנשים פרטיים באזור עטרות, שהוא איזור פיתוח כללי, אלא החברה הכלכלית מפתחת את האזור, בונה את המבנים ומשכירה אותם או אפילו מוכרת אותם.

לשאלתה של חברת הכנסת קצב על התייעוש במגזר הערבי - בכפרים הערבים יש 28 מפעלי תעשייה המעסיקים 1167 עובדים. בכפרים הדרוזים יש 19 מפעלים המעסיקים 1104 עובדים. בכפרים הצ'רקסים יש מפעל אחד המעסיק 50 עובדים. נוסף על כך יש במגזר הערבי 2300 בתי מלאכה המעסיקים כ-10,000 עובדים ויש כ-2000 בתי מסחר המעסיקים 4000 עובדים.

15,000 מועסקים מתוך כמה?

ע. פיינרמן:

במגזר הערבי הישראלי יש 300,000 נפש; אני מניח שמתוכם 70,000 עובדים.

השר ח. בר-לב:

המפעלים שאנו מטפלים עכשו בהקמתם בגליל הם: מפעל לנגרות בניין, שותפות של רסקו עם יזם ערבי; מפעל לעיבוד שיש לייצוא, גותם דרוזי מקומי עם משקיע גרמני; מפעל למוצרי ניילון ופולסטיק ומפעל לייצור בגדי ילדים. תתפלאו אבל גם בכפרי המיעוטים קיימת בעייה רצינית של קרקע לתעשייה. ואנו עורכים סקר כדי לאתר קרקעות.

שמענו שקם מדור חדש במשרדך לטיפול בנושא.

נ. קצב:

לא קם מדור חדש. כל הזמן היה קיים מדור. אבל מינתי יועץ מיוחד, עו"ד כאמל קאסם שעובד בהתנדבות, והוא מקדיש את זמנו לזירוז הטיפול בנושאים. הגופים

השר ח. בר-לב:

המטפלים בנושא הן החטיבות והמחוזות הקיימים במשרד.

אשר לתעשייה הביתית, יש לא מעט מפעלים, בעיקר בערי הפיתוח, המוציאים עבודות החוצה לבתיהן של נשים שעושות עבודות אריזה ועבודות אחרות בביתן. זה קיים היום. אבל אנו רוצים לעודד תעשייה ביתית זו. לכך אנו עורכים סקר ובדיקה. ויחזקן שתהיינה גם המלצות אופרטיביות.

לאלחה של חברת הכנסת קצב בענין תיעוש הגליל - הגליל העליון, כולל צפת, מסונג כאזור א'. הגליל התחתון, כולל נצרת, מסונג כאזור ב'. יש בגליל שלושה ישובים שיש להם סטטוס של אזור א' - פלוס: קריית שמונה, חצור ושלומי. בקריית שמונה אנו צופים השקעה של 60 מליון לירות בשנת 1974/75 בהרחבת התשתית התעשייתית; סכום זה כולל 10 מפעלים - מפעל מתכת שכבר סוכס, מפעלי טכסטיל, מזון, מוסכי כפר גלעדי, מוסך מרכזי לגליל, בית מסחר, שירותים כמו מכבסה, משחטה וכו'.

בחצור אנו רואים השנה השקעה של מליון וחצי, כאשר המפעל המרכזי הוא - מפעל מתכת של "כור" המוקם והולך.

בצפת עד היום המדיניות של הגורמים המקומיים הייתה להתבסס יותר על ענפי שירותים. אחרי האסון באו פרנסי העיר ואמרו שהם רוצים יותר תעשייה. בצפת יש בעייה של קרקע לתעשייה. למרות היוקר הרב של הקרקע, החלטנו להכשיר שטח שהוא מדרון. דבר זה פרובלמטי ויקר, אבל בכל זאת נעשה זאת, כי הטענה של פרנסי העיר היא שהצעירים החוזרים מהצבא אינם רוצים לעבוד במלונאות ובבית החולים. הם רוצים לחיות במקום ורוצים עבודה מתאימה. יש לנו כבר באופק מפעל בתחום החשמל לצפת.

כרמיאל משגשגת מבחינה זו. במעלות אנו רואים השקעה נוספת של 13 מליון לירות בשנה זו, בעיקר במתכת, ובאלקטרוניקה;

בשלומי אנו רואים השקעה של 15 מליון לירות. וכל זה באזורי התעשייה של הישובים האלה.

נוסף על כך אנו מתחילים השנה להכשיר מרכז תעשייתי לגליל המערבי, בין נהריה ובין מעלות. שם אנו רוצים להכשיר 2500 דונם לתעשייה. ולאזור זה מיועדת תעשייה שמסיבות אקולוגיות אינה יכולה להיות בתוך הישובים, ומפעלי תעשייה שהנחונים הקרקעיים של הישובים עצמם אינם יכולים לספק אותם.

ג. קצב: מה על שלומי?

השר ח. בר-לב: אמרתי: נשקיע 15 מליון לירות. קלוב לודאי שיוקם מפעל ביזמת קבוץ חניחא. לחניחא יש מפעל יפה ואנשי שלומי עובדים בו. הם הציעו להקים שלושה בשלומי. הבעייה היא, אם נוכל לאתר קרקע, כי המפעל ביקש 25 דונם. ואם לא נצליח לאתר קרקע, יקום המפעל באזור התעשייה לגליל המערבי ויעבדו בו אנשים ממעלות, שלומי, נהרי ועכו. כל הישובים מרוחקים מאזור התעשייה 30 דקות נסיעה.

לשאלתו של חבר הכנסת מודעי, בענין התעשייה החימית האורגנית המבוססת על חזקיקי נפט - אנו ערים לנושא; כל הפיתוח של תעשייה זו יחייב 6-7% מסך כל הדלק שמדינת ישראל חצרוך מדי שנה. ישבנו עם רשות הדלק וכל הגורמים הנוגעים בדבר ומתברר ש-6% אפשר יהיה להקצות לצרכים אלה, לחמרי זינה למיניהם.

י. מודעי: השאלה היא, האם מובטח הדלק?

השר ח. בר-לב: על כך אומרים: מה שיהיה על עם ישראל יהיה עם רבי ישראל. אם המדינה לא תוכל להשיג דלק, היא לא תוכל להפיק חשמל ואז לא רק השקעה זו לא תנוצל. וזה מצב בלתי סביר. אנו צריכים לתעשייה זו בסך הכל 6-7% וצריך להניח שכמות זו אפשר יהיה להשיג. על כל פנים אם חלילה לא - זו לאייתה הבעייה העיקרית.

לשאלתו של חבר הכנסת מודעי, כיצד יתכן ש-96% מהבקשות המוגשות למרכז ההשקעות מאושרות - קודם כל אני רוצה להביא לידיעתכם, שלמרכז ההשקעות מוגשות בקשות לא רק להקמת מפעלים תעשייתיים אלא לכל השקעות ההון, כולל השקעות במט"ח. ונתחן זה מתייחס ל-96% של המפעלים התעשייתיים. שיעור האשרורים הוא 90%, והפלא הזה קורה משום שמרכז ההשקעות זו האינסטנציה האחרונה בתהליך הבדיקות. אין זה כך שקודם כל מגישים את הבקשות למרכז ההשקעות והוא מאשר ברחב לב כזה. למרכז ההשקעות מגיעה הבקשה לאחר שאושרה על ידי צוות הכלכלניים שבדק את הבקשה מטעם הבנק והומלצה על ידי החטיבות הנוגעות והמדען, אם זה קשור בו. וזה יהיה פלא אם אחרי הבדיקה של הבנק ושל המשרד מרכז יפסול מחצית הבקשות. למרות זאת הוא פוסל כ-10%. זה נובע לאו דוקא כלכליות סהירות, אם משום שהמשקיע אינו גורם שכדאי בשלב זה להתייחס אליו ברצינות ואם מסיבות אחרות. אבל השיעור הגבוה נובע נכך שמרכז ההשקעות זו האינסטנציה השלישית אחרי 2 סינונים.

אשר לשוק היהודי המשותף, בתקציב מופיע סכום של 200,000 לירות למטרה זו. והסכום ינתן בשני שלבים - השלב הראשון 100,000 לירות לעריכת נסיון כזה במיאמי. היתה יזמה של אדם אחד שנתמכה גם על ידי חברי כנסת וגם על ידי ועדת הכלכלה וגם על ידי התעשיינים. אמרתי: יפה, נעשה את הנסיון במיאמי ונקציב לירה כנגד לירה. הקצבנו 100,000 לירות. תוך כדי הנסיון בקשו שנרחיב אותו בכמה ערים נוספות. הסכמנו ועד סוף שנת התקציב יהיו לנו נותנים ונוכל לדעת אם הנושא הזה מצדיק או אינו מצדיק סיוע ממלתי. חלק מהאנשים העוסקים בזה, חולים בזה תקוות גדולות. חלק פוסל את הרעיון על הסף. בכל אופן בהמלצת ועדת הכלכלה החלטנו לעשות נסיון זה. ותקופה זו צריך לראות כתקופת נסיון.

ע. פיינרמן: בכמה ערים עושים זאת?

השר ח. בר-לב: ב-4-5 ערים.

לשאלת חבר הכנסת מודעי, כיצד משפיעה חובת ההפקדה על ההשבון לגבי ייבוא לשם ייצוא - היבוא לשם ייצוא הכאי להשבון פטור מהפקדה; ולכן חובת ההפקדה אינה חלה באותם תחומים בהם שעורי המכס מגיעים עד 10%. בחמרי הגלם ששיעורי המכס עולים על 10 אחוזים, אם מדובר בייצוא ישיר, גם שם לא צריך להפקיד שום דבר. אם מדובר בייצוא עקיף, הוא יצטרך להפקיד. אבל אנו מקווים שדרך המימון של ההון החוזר, נוכל לעזור ולהקל.

לשאלה, האם יש בכוונתנו להעלות שער היעד מעל ל-6.5 לירות הדולר בתכנית החשיפה - אין לנו כוונה כזאת. אחת לשנה ב-1 בינואר או ב-15 בינואר, עושים צעד נוסף של חשיפה. השער הנוכחי הוא 6.5 לירות, ואנו צריכים להגיע לשער זה באפריל 1976. אם עד אז יקרו דברים שיחייבו בדיקה מחדש של התכנית, נעשה זאת, כפי שעשינו לפני שנה.

חבר הכנסת מודעי שאל, כיצד יתכן שמצד אחד יש ירידה בהשקעות בתעשייה ומצד שני צופים גידול בתפוקה התעשייתית. לא צפויה ירידה בהשקעה בתעשייה. ב-1973 התחזית היתה השעה של 1,750,000,000 לירות ובפועל הגענו להשקעה של 1,6 מיליארד לירות. ב-1974 שוב התחזית היא 1,750,000,000 לירות, וסביר שנגיע לזה. כך שהגידול בתפוקה הוא פונקציה גם של ההשקעה הכוללת הרחבות שנותנות פירות הרבה יותר מהר, וגם של הפיריון. וכפי שאמרתי מדי שנה אנו מעדכנים את התכנית הרב-שנתית. אבל כרגע התחזית מצביעה על השקעה בסדר גודל זה ואני חושב שהיא ריאלית.

חבר הכנסת מודעי אמר שנוכח העלייה ההרסטית במחירי הזמון, עלינו להיות זהירים בפיתוח התעשייה החימית האן-אורגנית. זה נכון. אבל עם כל זאת צריך לדעת שכרגע קיימת בעולם קוניוקטורה כמעט ללא תקדים בביקוש לדשנים וחמרים כימיים. לפי הערכתנו ביקוש זה יסאר והמחירים יסארו גבוהים. יכול להיות שלא ימשיכו לעלות בצורה תלולה כפי שעלו בשנה האחרונה, אבל הם יסארו גבוהים; כי בסך הכל העולם מודאג מהמחסור במזון. ואם בארצות-הברית שילמו לחקלאים שלא יעבדו את הקרקע, עכשו משלמים להם בכדי שיעבדו את הקרקע. אנו רוצים לנצל שנים שמנות אלו עד כמה שאפשר. והמפעלים לא רק שיכסו את כל ההפסדים וההשקעות

אלא גם יעשו רווחים אבסולוטים מרשימים. כל ההשקעות הנעשות אינן באות מתקציבים נוספים אלא מצבירה פנימית של המפעל. ולפי הערכות שלנו השקעות אלו תתכסנה וחתנה דוידנדות טובות מאד לבעלים, והבעלים פה הם כל עם ישראל.

רק לפני שבוע קבלנו הזמנה של 350,000 טון פוספטים מארצות-הברית. והם היו מוכנים להזמין כל מה שיכולנו לספק. המגבלה אצלנו הם הנמלים. ייצוא זה אנו עושים דרך נמל אילת בגלל המתקנים הקיימים שם. אילו יכולנו לייצא יותר דרך הנמלים, היו לנו יותר הזמנות.

ע. פיינרמן: באיזה מחיר היתה ההזמנה האחרונה?

השר ח. בר-לב: 50 דולר הטונה. סוף סוף הגענו למצב שחלק מחמרי הגלם שיש לנו משתלמים.

לשאלתו של חבר הכנסת מודעי, מי הם המפעלים שקבלו את המענקים הגדולים וכמה קיבל כל אחד מהם - המפעלים שקבלו את המענקים הגבוהים ביותר הם:

"כור כמיקלים" - 5,424,000 לירות; מכרות נחושת תמוצ 9,846,000 לירות; נילית - 19,318,000 לירות; תדיראן - 4,895,000 לירות; אשדוד פולימרים וסיבים אקריליים - 5,553,000 לירות; מפעלים פטרוכימיים - 5,024,000 לירות; מכתשים - 7,378,000 לירות; פריקלס - 17,805,000 לירות; תנובה אכספורט בע"מ (אריזה) - 5,033,000 לירות, התעשייה האווירית - 5,968,000 לירות.

חברי הכנסת בן-מאיר ומודעי שאלו מה המצב בענף המלט. בענין המלט הספור הוא פשוט אבל עצוב. בזמנו החליטו מי שהחליטו ששני המפעלים יוכלו לייצר 1,4 מליון טון וכמות זו הספיק את הצרכים. ב-1972/73 הצריכה עלתה ל-2,4-2,5 מליון טון.

מ. ארנס: מי החליט?

השר ח. בר-לב: תקרא את העתונים. באזרח במדינה שקרא עתונים כבר בשנים ההן אני זוכר את המאמרים נגד הקמת מפעל שלישי לייצור מלט. זה היה בתקופתו של יוסף ספיר ז"ל במשרד המסחר והתעשייה.

ח. קורפו: מר פנחס ספיר טוען שהוא היה בעד הקמת מפעל שלישי.

השר ח. בר-לב: מאז אני בממשלה לא נתקלתי במקרה אחד, שהיתה שאלה אם לעשות יותר או לעשות פחות והשר פנחס ספיר אמר: תעשו פחות. ב-1969 הוחלט להפעיל מפעל שלישי בהר-טוב. ומפעל זה בעוד כחודש יתחיל לייצר, ואז התפוקה המקומית תגיע ל-2 מליון טון. לפני המלחמה הגיעה צריכת המלט ל-2,4-2,5 מליון טון, וצריך היה לייבא 800,000 טון. הנמלים שלנו אינם בנויים לכך. לכן היתה תקופה שההיצע והבקוש לא התאזנו ואי אפשר היה להשיג מלט.

מה שהממשלה עשתה ועושה אלה שלושה דברים:

א. מגדילים את התפוקה המקומית גם על ידי המפעל השלישי וגם על ידי מפעל רביעי שהקמתו ואושרה ובעוד שנתיים-שלוש יתחיל לייצר מלט.

י. מודעי: המפעל בצפון?

השר ח. בר-לב: לא, בדרום. המפעל אושר. מדברים על עוד מפעל קטן, שעוד לא אושר מיקומו.

ב. ניסינו לשפר יכולת הפריקה של הנמלים גם על ידי הקמת מזח שני בנמל עזה וגם על ידי הקמת מתקן לפריקת מלט בנמל אשדוד.

ג. כל מי שיכול לייבא מלט בתנאי שימכור אותו במחיר הרשמי אחרי שיקבל חמיכה הנובעת מההיטל על היצרן המקומי - יקבל רשיון יבוא. ועכשו יש כ-20 גורמים שקבלו רשיונות יבוא.

ח. קורפנו: איך אתם בודקים אם אין מפקיעים מחירים?

השר ח. בר-לב: כמו שבדקים כל דבר. יש צו מחירים. כאשר מוגשת תלונה, אנחנו בודקים ואת מי שתופסים מעמידים לדין. אם אין מגישים תלונות, איננו יכולים לדעת על הפקעות מחירים. אנו יודעים שיש שוק שחור, מפעילים שתי חברות בילוש העולות לנו לא מעט כסף; תפסו 4 רמאים. תבענו אותם לדין. אחד קיבל 12,000 לירות קנס. לגבי מה שאיננו יודעים, על פי שמועות, איננו יכולים לפעול.

אם המפעל בהר-טוב יתחיל לפעול בעוד-הודש, שני מליון טון ייצור מקומי וקצת יבוא, צריכים לענות על הביקוש. אם תהיה דחייה בהפעלת המפעל, המחזור ימשך. לטווח ארוך אנו רוצים לייצר בארץ כמות פחות או יותר מקבילה לביקוש. ואם הביקוש יעלה על החזוי, נצטרך לייבא רבע מליון טון; ואם הייצור יעלה על הביקוש, נצטרך לייבא או לא לייצר 10 אחוז מהתפוקה. יש לנו תחזית של גידול שנתי של 6-7% בביקוש, ואנו מכסים גידול זה. אבל הצעד הראשון להסדר יהיה כאשר המפעל בהר-טוב יפעל והצעד השני - כאשר המפעל הרביעי יתחיל לייצר.

המחיר הרשמי של מלט כיום הוא 231,5 לירות הסופנה. והסובסידיה שאנו נותנים ליבואן היא 110 לירות. יבואן שיכול לעמוד בכך מקבל אישור. הכמות שנמצאת עכשו בדרך היא 469,000 טון מלט עליהם הוצאנו רשיונות.

ח. קורפנו: מאילו ארצות אנו מייבאים מלט?

השר ח. בר-לב: מכל הארצות. בראשית 1972 היו המחירים 11-14 דולר הסופנה והגיעו ל-30-פלזס דולר, והיום 40 דולר-פלזס. אבל באירופה מתחיל להווצר עודף מלט ואפשר להתחיל לייבא מלט מאירופה.

לשאלתו של חבר הכנסת גרשוני, כיצד אנו מוודאים שלא תהיינה השקעות בלתי-כדאיות למשק - על ידי קביעת אמות-מידה אחידות לכל. ואמות המידה העיקריות הן - מחיר דולר ערך מוסף ומחיר דולר ערך נחסך. אם זה נופל לקטגוריות אלו, בסדר; אם לא - לא בסדר, ואין זה מעניין אם זה יזם זה או אחר.

אמת מידה נוספת - שער היעד של החשיפה. ומי שהיום אינו נכנס ל-6 לירות הדולר, אינו זוכה לעידוד. הוא הדין לגבי הייצוא. מי שאינו מסתדר עם החמיכה הנורמלית בייצוא - אינו זוכה לסיוע. וגם אם יש לנו עדיין מפעלים או מוצרים שמקבלים פרמיות ייצוא גבוהות יותר, כמו הטכסטיל, אנו בודקים את המפעלים לפי הפרמיות הנורמליות ואומרים ליזם: אמנם אחת הולך לייצר מוצר טכסטיל שהיום מקבל 6.50 לירות הדולר, אבל דע לך שנבדוק אותך לפי הפרמיות הרגילות של 5.70 לירות. ואם הוא נכנס לתוך זה, מבחינתנו זה בסדר. לפעמים היזם אומר: בתנאים אלה אינני מוכן להשקיע.

כך שהמחיר של הלוואות הפיחות הזולות, אינו מוסיף ואינו גורע בבדיקה. הבדיקה היא, מה עולה למשק הלאומי דולר ערך נחסך, דולר ערך מוסף, ואם זה כדאי לנו את יתר החישוב צריך לעשות היזם. אם לו זה כדאי - יבורך. ואם לא - לא יעשה זאת.

אשר למרכיב המקומי בתחנות כוח גרעיניות, תחנת כוח גרעינית זה פרויקט של 40 מליון דולר. יש בעולם מאות כורים כאלה גם בארצות שאינן מחוששות ומתקדמות באופן מיוחד. יש כבר היום נסיון לא מועט בתחום זה. והנסיון של החברות הבונות כורים אלה מראה, שהמרכיב המקומי בכור הראשון יכול להיות בין 10% ל-40%, ובסופו של דבר אפשר להגיע עד 75%-70%. ל-100% אי אפשר להגיע, כי יש דברים לא נוכל לייצר. לדעתנו בכור הראשון נוכל להגיע ל-40% מרכיב מקומי.

עוד לא ברור אם נלך ל"טרקופרוג'קט". העניין עוד נמצא בבדיקה. בכל מקרה נראה לי שבכור הראשון נוכל לייצר 40% מהכור בארץ; בכור השני ובכור השלישי יעלה חלקו של המרכיב המקומי.

לשאלתו של חבר הכנסת פיינרמן על החיישנות תעשייתית או כפרים תעשייתיים - אינני יודע מה הם כפרים תעשייתיים. אבל בקבוצים יש 246 מפעלים תעשייתיים ובמושבנים 10 מפעלים תעשייתיים.

ע. פיינרמן: יש עכשו בתכנון 7-8 ישובים שמתכוונים להקים על בסיס תעשייתי, והחקלאות תשמש להם רק במשק עזר. האם אתם גורם בעניין זה?

השר ח. בר-לב: הסוכנות היהודית, שהיא הגורם המיישב, יחד אתנו שוקדת על מקור פרנסה לכל הישובים האלה, אם זה שילוב של חקלאות ותעשייה או רק תעשייה. אצלנו יש גוף העוסק בזה. ואנו עובדים בשיתוף עם הסוכנות ומוצאים פתרונות.

לשאלת חבר הכנסת גרופר, מה אנו עושים למען ענפים חקלאיים הנמצאים במצוקה - אנו איננו מטפלים בענפים חקלאיים. אשר לתמריצי ייצוא, הם מקבלים אותם תמריצים כמו מפעלי תעשייה.

אני רוצה לשלב את התשובה על השאלה בעניין החוק לצידוד השקעות הון עם שאלתו של חבר הכנסת פת, מדוע לתת הלוואות מסובכות ולא לתת במקומן מענקים. הלוואות פיתוח שניתנות לאורך שנים, בממוצע היא פחות אטרקטיבית מאשר היא עשויה להראות באיזו נקודת זמן. אם יש אינפלציה של 25%-30%, והלווה משלם 9% זה נראה אטרקטיבי. אבל אם אתה לוקח הלוואה שניתנת לתקופה של 7-8 שנים, ימה צפוי בעתיד איננו יודעים. אבל מה היה המצב לפני 7-8 שנים אנו יודעים. וריבית של 9% זה לא מעט. לכן יש הבדל עקרוני בין הלוואה ובין מענק.

דבר שני: איננו שייך לתחום המוסר אלא לתחום יכולת המימון. אם היום על ידי הלוואת פיתוח אתה מאפשר מימון של תחם רציני מההשקעה הכוללת, הרי בעתיד אם במקום הלוואת פיתוח תתן מענק שווה בערכה להלוואת הפיתוח, היזם יצטרך למצוא ממקורות חפשיים קטע הרבה יותר גדול מכלל ההשקעה. וכאשר הריבית היא 20% הדבר אינו פשוט. אם באיזור פיתוח מפעל מאושר צריך הון עצמי 30% ומענק הוא מקבל בממוצע 25%, זאת אומרת הוא עדיין צריך לממן 45 אחוז מההשקעה. היום הוא מקבל זאת בהלוואת פיתוח, אותה הוא משלם במשך שנים. אם נרצה לתת לו במקום זה מענק שווה-ערך, זה יממן לא 45 אחוז אלא 7-8%. והוא יצטרך למצוא מימון חפשי של 30% בריבית של 20% עם דרישות לבטחונות שדורשים הבנקים. בקיצור, ההשקעה בתעשייה לא תגדל ב-1,5 מיליארד אלא הלוואי ונגיע לשליש מזה, ואני מפקפק גם בזה.

חבר הכנסת פת שאל, מה היתה עמדת המשרד לגבי הקמת החברה לייבוא תרופות. עמדת המשרד היתה חיובית. אנו רואים בזה התארגנות של הארזנים לרכישה יותר זולה. וזה דבר שאנו מעודדים בכל תחום. נפגשתי עם היבואנים, הסברתי להם את הדבר ויש לי הרושם שהם קבלו זאת. אם היום קופת החולים הכללית וקופת חולים לאומית והמשלה, כל אחת מהן יבואן מספיק גדול, מנקות ראות הצרכן והמשק הלאומי זה יהיה טוב אם כולם ירכשו יחד את התרופות וירכשו אותן מיבואנים קיימים שהם סוכנים בלעדיים של היצרנים או ירכשו ישירות מהמפעלים, כפי שעושים זאת היום. אבל היום 3-4 קופות חולים או ארגונים קונים ישירות מהיצרנים. עכשו יקנה גורם אחד ויקנה יותר זול. כך שמנקודת ראות שלנו, אין כאן התארגנות של יצרנים לקרטל, אלא התארגנות של צרכנים. ולכן אני בהחלט תמכתי בהקמת החברה.

נשאלה שאלה כמה זמן עובר מיום הגשת בקשה לאשור השקעה עד היום בו אפשר לגשת להקמת המפעל. יש יזמים שכל כך בטוחים בפרויקט שלהם, שעם הגשת הבקשה מתחילים להקים את המפעל, והם מקבלים את האישור כאשר הוא חל רטרואקטיבית. יש יזמים שדוברים להיות בטוחים שיקבלו את האישור ומתחילים בהקמת המפעל רק לאחר קבלת האישור. בדרך כלל עוברים משלושה עד שמונה חודשים, ובמקרים מסובכים גם יותר. אנו רוצים אמנם לעשות זאת מהר ככל האפשר. אבל כיוון שאנו מופקדים על כספי הצבור, אנו איננו עושים דברים פזיזים. שמעתם על המפעל

לייצור פורמאיקה בחברות. עברו שנה וחצי מאז הוגשה הבקשה ועד שהעניין הסתדר. להגיד לכם שהיזום מאושר מזה, בהחלט לא. אבל כאשר המפעלים הקיימים באים ואומרים שמפעל זה יהרוס אותם ובאים גופים כלכליים ואומרים אחרת, עושים בדיקה אחת ועוד בדיקה ועוד בדיקה, ומוסרים נתונים גם לאלה הטוענים שהמפעל החדש בא על חשבונם; ובסופו של דבר גי שמחליט - מחליט; במקרה זה - אני. אבל אין מנוס מכך.

דוגמה אחת יכול לשמש מפעל נילית. אחת זוכרים את הבדיקות והבדיקות החוזרות. נכון שליזום "יצאה הנשמה". הוא רצה ללכת לשדרות בדרום ואילו הלך לשם כבר מזמן היה מייצר. אבל מה לעשות, המדובר הוא בכסף רב ובכסף צבורי, והדבר מחייב בדיקות.

לשאלתו של חבר הכנסת פת, מה הן החברות הממשלתיות שהמשרד מופקד עליהן והגיע הזמן להעבירן לידיים פרטיות - עקרונית המדיניות היא, שחברות ממשלתיות צריכות להיות חברות המספקות שירותים חיוניים, או שהן מופקדות על אוצרות טבע שהם נחלת הכלל. נוסף לכך אני יכול לציין עוד קטגוריה הנוגעת לנו והיא - מפעלים שמסיבות שונות אף אחד אינו מוכן להפעיל אותם בלי שותפות עם הממשלה. לדוגמה - מפעל מנועי בית שמש. יש יזום עם ידע והוא אומר: אני מוכן להקים את המפעל רק עם הממשלה. למקרים כאלה אנו הולכים.

יש כמה מפעלים שהם בבעלות המדינה ובאופן עקרוני מחפשים להם קונים. המפעלים הופיעו בחוברת המפעלים שהוצעו לבאי הוועידה הכלכלית. והמפעלים הם מפעלי תובלה, כבלי ציון, ויטקו, מנועי בית שמש.

לשאלתו של חבר הכנסת פת, האם יש מקום לשנת מפת אזורי הפיתוח - מדי פעם משנים את המפה. נדמה לי שרק לפני שנה שינינו את המפה, והדבר הובא לידיעת ועדת הכספים. כתוצאה מכך מגדל העמק ונצרת יצאו מאזור א'. אני מניח שבעוד תקופת זמן, נבוא עם הצעה נוספת. קרוב לודאי שזה יהיה לקראת יולי 1975, כאשר יפוג תקפו של החוק לעידוד השקעות הון הקיים ונצטרך לחדש אותו או לשנותו.

לשאלה כיצד מתקדמים העניינים בקריית ארבע, בקריית ארבע פועלים היום 17 מפעלים המשתרעים על שטח של 5300 מטר, ועובדים בהם 140 עובדים, מהם 50 יהודים והשאר חושבי המקום. מפעלים אלה, ללא הגדלה, אמורים להעסיק 250 עובדים. בקריית ארבע אנו מכשירים אזור תעשייה נוסף; הכשרה זו עוכבה בגלל המלחמה. באחרונה חודשה העבודה, ושלושה מפעלים מיועדים להקמה בקריית ארבע: שלוחה של מפעל מנועי בית שמש, מפעל לייצור לולים קלאיים ומפעל לצנורות השקיייה וספספות מפלסטיק.

חברי הכנסת מודעי ופת שאלו, מדוע הממשלה צריכה להיות יבואן של מצרכים מסויימים ומדוע לא להשאיר זבוא זה לגורמים פרטיים. אני חושב שהמלחמה הוכיחה שבכמה נושאים מרכזיים המדינה צריכה להיות זו המייבאת, מאחסנת ומספקת, והמדובר הוא בחיטה, שמן, סוכר ובשר. אלה 4 המוצרים שאנו מייבאים חלק ישירות וחלק על ידי יבואנים. חוץ מזה המדינה מייבאת דלק. בכל שאר הדברים, המדינה מתערבת לפעמים. אצל יבואני האורז אנו מתערבים לפעמים. אם חשימו לב, כל המוצרים שהזכרתי משולבים עם ייצור מקומי. יבוא החיטה משולב בחיטה מייצור מקומי. כאשר יש שנה של יבולים טובים, צריך לייבא פחות, וכאשר יש יבולים פחות טובים צריך לייבא יותר. הוא הדין לגבי הבשר הקפוא המשולב עם גידול בקר ועופות. השמן קטור במרגרנה וכוספה. זו הסיבה שהממשלה מחזיקה בידיה יבוא של 4-5 מיליון מרכזיים. ובשום פנים ואופן לא היינו רוצים להיות תלויים בגורמים פרטיים ולסמוך עליהם שיתאמו את היבוא ההכרחי כתוספת לייצור המקומי. בדברים שאנו תלויים ביבוא פרטי יש פה ושם לא מעט תקלות. ידוע מה קרה לגבי האורז והמלט.

לשאלה, האם המשרד היה שותף להחלטה על חובת התפקדה, התשובה היא חיובית. מהשלב הראשון האוצר התייעץ אתנו. היו הצעות כאלה והצעות אחרות. בסופו של דבר סוכמה הצעה זו על דעת הכל.

לשאלתו של חבר הכנסת פת איזה שטח נבנה על ידי החברה למבני תעשייה בקבוצים - נבנו 13,000 מ"ר מבני תעשייה בקבוצים, ובאופירה בנינו 1690 מ"ר.

לשאלתו של חבר הכנסת פת על החברה להשכרת ציוד ליצרנים המייצרים עבור מערכת הבטחון - יש חברה ממלכתית שרוכשת ציוד ספציפי מאד, ששום מפעל אזרחי לא כדאי לו לרכוש אותו, והיא משכירה אותו למפעלים אזרחיים המייצרים למען הבטחון. למפעלים יש אופציה לרכוש את הציוד. לדוגמה, אם לייצור טנק דרוש ציוד מיוחד, חברת "אורדן" אינה מוכנה להוציא סכומים גדולים, כאשר ההזמנה נראית לה לא מספיק גדולה. היא שוכרת את הציוד בדמי שכירות כלכליים. אם היא מקבלת הזמנה גדולה יותר ורוצה לרכוש את הציוד, היא רוכשת אותו.

עד כאן תשובה על השאלות בתחום המדיניות.

הי"ר י. קרגמן: תודה לשר המסחר והתעשייה והפיתוח. ועתה נשמע תשובותיו של מר מר-חיים.

ח. מר-חיים: לשאלתו של חבר הכנסת פלומין ביחס לתקבולים על השבון גבייה - תקציב הפיתוח המופיע כאן אינו כולל תקבולים על השבון גבייה, באשר אמצעים אלה הם אמצעים התיסטרניים. התקציב עצמו משקף הוצאה ולא הכנסה. יש רק סעיף אחד שהקרן והגביות נכנסים חזרה. כדי לקיים מצוות גילום מלא, אנו רושמים זאת בצד ההכנסה.

אשר לרכישת מניות בבנק הבינלאומי הראשון, השקעה זו הוחלט עליה בעת הקמת הבנק ורכישת מניות הממשלה בו. השווי הממונה הוא שר האוצר. הכלי שבאמצעותו מבוצע הדבר הוא תקציב מטרת המסחר והתעשייה. הסכום בעצמו אינו "איר מרק" לתעשייה. אי אפשר לומר שלירה המושקעת במניות הבנק תנתן למפעלי תעשייה. מה שאפשר לעשות הוא, שבאמצעות שליטת הממשלה בבנק, תכונן פעילותו כך שהגורם שיתנה ממנו יהיה התעשייה.

י. גולן: מה תרם הבנק הבינלאומי הראשון לתעשייה?

ח. מר-חיים: עיקר פעילותו ערוכה לענות על הצרכים התעשייתיים. אין זה מקרה שיושב-ראש מועצת המנהלים של הבנק הוא נשיא התאחדות התעשיינים. הפעילות של הבנק בתחום התעשייה מתבטאת בשני מישורים: האחד - הענות לצרכי התעשייה במימון; אם בשנה שעברה מפעלי תעשייה החקשו לקבל מימון בגלל קשיי גזילות, הרי כל מפעל שפנה לבנק הבינלאומי הראשון למימון ייצוא, נענה בחיוב; השני - הבנק שוקד על תכניות מיוחדות שיתאימו לתעשייה. אני בהחלט מרגיש שנוסף לתעשייה כלי כספי, שאמנם אינו מועד רק לה, אבל כללית זה מכשיר נוסף שתורם לתעשייה.

י. פלומין: ומהי חלוקת הלקוחות של הבנק?

ח. מר-חיים: שונה לטובה לטובת התעשייה.

לאור המדיניות שנקטה על ידי שר המשפטים הקודם, שאנשי הממשלה לא ישבו בהנהלת הבנק, כל הנהלת הבנק מורכבת מאנשי צבור, שחלקם אנשי תעשייה. גם יושב-ראש מועצת המנהלים וגם המנהל ערים לענין התעשייה.

י. פלומין: יש להם מה לומר בענין זה?

ח. מר-חיים: זו חברה ממלכתית בחלקה, שיש עליה שר ממונה, ואנשי הצבוב מתמנים על ידי השווי והוא תמיד יכול להגיד להם: אני מבקש להוציא לפועל מדיניות כזאת או אחרת.

א. שוסטק:

האם יש הנחייה לבנק שתנתן חשומת לב מיוחדת לתעשייה?

ח. מר-חיים:

יש נחיה .

לשאלתו של חבר הכנסת מודעי, האם אין זה נכון לרכז את כל המימון במספר קטן של מוסדות כספיים במקום לקיים שורה ארוכה של כלים כספיים - זו שאלה של מדיניות שאנו נותנים עליה את הדעת מעת לעת. הקרנות הקיימות אינן חי בזכות עצמן. אלו הן קרנות של הבנקים. הקרן איננו מוסד כספי. הפיצול כשלעצמו אינו עולה כסף. התמיכה שלנו היא לירה הלוואה או לירה השקעה. ואם הדבר ייעשה באמצעות 10 מוסדות כספיים או 3 מוסדות, אין זה גורם להוצאה נוספת. יש בעייה של פיקוח. אבל אנו לוקחים על עצמנו עול של פיקוח נוסף, מפני שריבוי המוסדות יש לו 3 יתרונות; האחד - זה מקל על המפעלים. לא כל מפעל יכול למצוא בסחונות שורש הבנק. והעובדה שאתה יכול לומר למפעל שיבחר לו בבנק שהוא רוצה, מקלה עליו. השני - ההתחרות בין הבנקים מביאה לשיפור השירות; אם היינו נותנים מונופול, יכול להיות שהשירות היה נפגם. השלישי - לכל קרן יש מקורות כספיים עצמיים.

לשאלתו של חבר הכנסת אפרת בענין הריבית על הון חוזר, והאם אין זה רצוי להעדיף העלאת הנפח של האשראי להון חוזר - משרד המסחר והתעשייה אף פעם לא ראה קדושה בשער רבית זה או אחר. והעובדה היא שבמאי 1972 הסכים המשרד להעלות את שער הריבית מ-9 ל-11 אחוז. אבל במאי היו תנאים שונים במשק. הייתה גיאומט והמפעלים יכולים היו לעמוד בזה. אנו חושבים שהיום התעשייה חייבת לקבל חידוק כדי לעזור לה להתגבר על הנזקים שנגרמו לה בזמן המלחמה. אנו יודעים שאשרו הלוואות מיוחדות לעצמאיים שנוזקו במלחמה בריבית של 11%. אך שום מסגרת מקבילה לגבי מפעלי תעשייה. לכך חשב המשרד שלנוכח שעת החירום, אין הצדקה להעלות את הריבית מ-11 ל-13 אחוז, בייחוד כאשר מזרימים 200 מליון לירות ב-11% לעצמאיים. לצערנו עמדה זו לא נתקבלה והוחלט על העלאת הריבית מ-11% ל-13%.

אשר לשאלה, האם לא כדאי היה להעלות את הנפח של האשראי להון חוזר - כאמור החליטו להעלות את הריבית ולא להגדיל את הנפח. לטעמי עדיף היה להגדיל את הנפח ולא להגדיל את הריבית.

צ. גרשוני:

מי החליט?

ח. מר-חיים:

ועדת משנה של המועצה הכלכלית המייעצת לייד ראש הממשלה,

השר ח. בר-לב:

הועדה הצבורית המליצה להעלות את הריבית ל-13% ולהגדיל את היקף האשראי המכוון להון חוזר. האשראי המכוון להון חוזר הוא 480 מליון לירות, מזה לתעשייה 200 מליון לירות.

ע. אמוראי:

מי הפוסק האחרון?

השר ח. בר-לב:

הנושא צריך להגיע לוועדת השרים לענייני כלכלה.

ע. אמוראי:

האם גם ועדת הכספים צריכה לאשר זאת?

היו"ר י. קרגמן:

נשמע דעתו של היועץ המשפטי לוועדה.

ד"ר קטרון:

אין צורך באישור ועדת הכספים.

היו"ר י. קרגמן:

הנושא יובא לוועדה, אבל ההחלטה אינה טעונה אישור ועדת הכספים.

מר לזרוביץ:

לשאלתו של חבר הכנסת פלומיך, באיזו מידה מבצע המשרד עבודות חוץ המהירות עם גורמים פרטיים במסגרת הסעיף "שירותים לגורמי חוץ". המדובר הוא בבעיות

אקולוגיה, זיהום אוויר תעשייתי. לפי מיטב ידיעתנו אין שום גורם פרטי או מוסדי אחר המטפל בנושא זה. ואנחנו מפתחים את הנושא כדי שיוכל לעמוד בדרישות החוק המוצע, בשיתוף עם משרד הבריאות.

לשאלתו של חבר הכנסת פולמין מה הן הוצאות לגידול הייצוא בסך 58 מליון לירות - המדובר הוא בהשלמת פרמיות מיוחדות בענפי הצמר, הכותנה והעור. הדבר בא לידי ביטוי בסעיף הקרנות ענפיות והסדרים ענפיים! וההפרדה נעשתה מסיבות פוליטיות חיצוניות. ארצות חוץ מתנגדות לפרמיות גדולות לייצוא מוצרים ויבואם אליהן, כדי למנוע מחירי דמפינג אצלן.

לשאלתו של חבר הכנסת פלומין - מהי התוספת של 291 אלף לירות בתקציב המאוחד - חטיבת הכימיה - המדובר בהעברת יחידת המכרות ממשרד הפיתוח למשרד המסחר והתעשייה וצריפה לחטיבת הכימיה. סך הכל התקציב המועבר ממשרד הפיתוח למשרד המאוחד לא הוגדל עקב ההעברה זו, אלא היתה חלוקה מחדש בין הסעיפים הקיימים בשני המשרדים.

מ. מנדלבאום: חבר הכנסת מודעי שאל, כיצד משתקפים במציאות אישורי העלאת המחירים. בדרך כלל אנשים אינם מבחינים בין השאלה של פיקוח על המחירים ובין השאלה של העלאת מחירים והמלחמה באינפלציה. יכול להיות מצב שאיך פיקוח על מחירים, והמחירים אינם עולים. כזה היה המצב בשנת 1966 עד מחצית 1967. לעומת זאת יכול להיות פיקוח על המחירים והמחירים עולים, כמו בשנים 1951-1952, שבהן עלו המחירים בשעורים ניכרים ובמחצית הראשונה של 1952 עלו ב-60%. הדבר הלוי בתנאים חיצוניים ובתנאים פנימיים. מבחינת התנאים החיצוניים, אנו נמצאים בקצב אינפלציוני שאין לו תקדים בהסטוריה העולמית. בארצות הברית לא עלו המחירים מעל ל-2% והשנה הגיעה עליית המחירים ל-14%, פי 7 מאשר היה בתקופה שחשבוץ שאם זה יקרה, המשק האמריקאי יתמוטט.

התנאים הפנימיים הם - גיאומטריה בביקוש והוצאות מוגדלות לצרכי בטחון, לצרכי השקעות ולצרכי קליטה עלייה, המביאים לכך שיהר עם האינפלציה של הוצאות מבחון יש גם אינפלציה של ביקוש שהופכת את עליית המחירים לאפשרית.

מאז אוגוסט 1973 הוציאה ועדת המחירים 1335 אישורים להעלאת מחירים. כמעט כל המוצרים מחירים הועלה, כי על כל מוצר יש או היטל יבוא או מרכיב דלק או חשמל. זאת אומרת יש קבוצה גדולה של סעיפי הוצאה שהתייקרו והם השפיעו על כל המוצרים.

לאחרונה סיימנו מחקר שניסה לאמוד את ההתאמה בין עליית המחירים כפי שהיא משתקפת במדד המחירים ובין אישורי העלאת מחירים. והתברר שבענפים שיש בהם ריכוזיות גדולה יאו שהם ענפי מונופול או קבוצות קטנות של ענפים ומפעלים שהם מנהיגי מחירים, היתה התאמה בין העלאת המחירים שאושרו על ידי ועדת המחירים ובין עליות המחירים כפי שהשחקפו במדד המחירים לצרכן; היתה התאמה גם בלב של השלב הסיטונאי וגם בלב של השלב הקמעונאי. בענפים אחרים שאין בהם ריכוזיות גדולה של ייצור או שהמוצרים הם הטרוגניים....

קריאה: מה האחוז של מוצרים אלה?

מ. מנדלבאום: בארץ רוב מוצרי התעשייה נמצאים בקטגוריה הראשונה. תחרות מפותחת קיימת רק לגבי 20-30% של התעשייה. אם יש 100 מפעלים המייצרים משקאות קלים, יתכן שיש תחרות. אבל אם כל אחד מייצר לאזור שלו, יש למעשה מונופולין מקומי. למרות שעסקנו במגזר רחב של מוצרים, נראה לי שהיתה התאמה די גדולה ואפילו מפתיעה, בין האשורים שנחתנו להעלאת מחירים ובין עליית המחירים בשוק. והסיבה היא, שהיצרנים נמנעים מלהתמודד עם השלטונות. אנו משתמשים בקריטריונים סבירים גם מבחינת היצרנים. לא קבענו קריטריונים שהיצרנים לא יכלו לעמוד בהם והיו צריכים למצוא דרכים לעקיפה והונאה. אינני אומר שלא

היו מקרים כאלה. היו מקרים כאלה. ובמידה שקבלנו תלונות, ובמקרה והפקחים איתרו מי שעשה זאת, הוא הובא למשפט. אבל העובדה שהשתמשו בקריטריונים סבירים הביאה לכך שלא היו הפקעות מחירים בצורה סיטונית.

י. פלומיך: כמה אישורים חוזרים היו?

מ. מנדלבאום: אני משער שחמשים אחוז קבלו 2 אישורים בשנה, כי אנו נחונים באינפלציה לא חד-פעמית אלא הולכת ומתמשכת גם בעולם.

מ. ארנס: יחכך שההתאמה נובעת מכך שהקריטריונים שלכם היו סבירים מדי.

מ. מנדלבאום: רווחיות התעשייה ב-1973 נשמרה גם בשנת 1974.

למרות תנאי האינפלציה שהיו בארץ, הצלחנו לעמוד באספקה שוטפת וסדירה. אם היינו מחמירים בקריטריונים, היינו מביאים לכך שתהיה ירידה חריפה ברווחיות הייצור והיינו מחסימים את המטרה, כי אז היה נוצר מחסור והמחירים היו עולים בהרבה על האישורים. דוגמה טובה יכולות לשמש הביצים. בתקופת המחסור, מחיר הביצים בשוק השחור היה גבוה יותר ממחירן הרשמי של הביצים.

אני רוצה לסכם ולומר, שכדאי שנזכור שלכל דבר יש שני צדדים, ויש קשר בין האספקה השוטפת ובין המחירים. אנחנו קבענו קריטריונים שלא יפריעו לאספקה השוטפת.

לשאלתה של חברת הכנסת קצב, מדוע ההקצבה לבדיקות איכות היא כה קטנה, 50,000 לירות - סכום זה מכוון לסוג מסויים של בדיקות, והכוונה היא לבדיקה אם מוצר מסויים נמצא בתקן הישראלי הרשמי; כי השנה סיכמנו שבמקום שאנשי המחוזות שלנו יעסקו בזה, יצטוו בזה מכוון התקנים, וסכום זה מיועד לו. חוץ מזה יש השתתפות שלנו בסך מליון לירות בתקציב המכוון, השתתפות שנועדה לבדיקת איכות מוצרים.

אשר לסכום 650,000 לירות המופיע כשכר עבודה, הכוונה איננה לשכר העבודה של נציגי הצרכנים, אלא לגידול בשכר עבודה של עובדים כחוצאה מהעבודה שלקחנו 20 סטודנטים - ועשינו זאת בשיתוף פעולה אתך בתפקידך הקודם, חברת הכנסת קצב - לפיקוח על המחירים, ו-200,000 לירות נועדו למטרה זו.

נ. קצב: אני החכוונתי למתנדבים ואתם לקחתם אנשים בשכר.

מ. מנדלבאום: אנשים אלה עברו קורס מיוחד והעבודה שלהם יעילה מאד.

נאמר כאן שיחידת ההגבלים העסקיים היא קטנה, בלתי יעילה וטעונה שיפור יסודי. אנו מתכוונים להגדיל את פעילות היחידה. בקשנו את מנהל אגף המחירים לעסוק בצד הכלכלי של המונופולים. מצד שני אנו מתכננים שנוי בחוק שיתן שנים לממונה על ההגבלים העסקיים בטיפולו במונופולים.

חבר הכנסת קורפו דיבר על שנוי מודל של מוצר והעלאת מחירים כתוצאה מכך. הוא הביא דוגמה "אמקור" הפסיקה לייצר תנור מודל 2010 והתחילה לייצר מודל 4010 ומחירו של המודל האחרון גבוה יותר. מה שקרה הוא שהמודל 2010 היה מודל צרפתי מיובא. כאשר אמקור התחילה לייצר תנור, ייצרה מודל 4010. נערכה קלוקולציה והתברר שהמחיר המוצדק הוא 500 לירות, והוא גבוה יותר ממחיר המודל המיובא. העובדה שהתנור לא נשתנה, מראה שאמקור ייצרה אותו באיכות כל כך טובה שאפילו לא הרגישו שזה מודל אחר. המחיר נבדק על ידי המשרד ונמצא סביר.

לשאלתו של חבר הכנסת פלומין - מדוע כל עבודת מל"ח, אספקה והובלה, נעשתה בצורה של אלתורים - שחרור הסחורות מהמחסנים היה מוסבך. מערך מל"ח היה בנוי על הנחה שהמלחמה תהיה קצרה. למזלנו הדבר לא כלל את המלאים, והיו בידינו מלאים שהכין משרדנו לפני המלחמה שהספיקו לתקופה ארוכה. הבעיה נוצרה בגלל מערך משק התובלה, שלא היה בנוי לתקופה ארוכה והשיבושים נבעו מהעובדה שלא הוכנה מצבת רכב להעברת המזון ממחסני המשרד לסיסונאים ולקמפונאים. מבחינה זו אנו מפיקים לקחים. הוקמה על ידי שר התחבורה ועדה שתפקידה לבדוק מצבת התובלה. ואנו מכינים מצבת תובלה גדולה פי 5-6 מזו שהיתה ביום הכפורים.

אשר לנהלי שחרור סחורות, כל ענין מל"ח נבדק באופן יסודי. ובין השאר נבדק ענין נהלי השחרור.

חברי הכנסת פת ומודעי שאלו על תפקיד המחוזות של המשרד, ובעיקר על מחוז ירושלים. למחוזות מספר סמכויות. בין היתר, מתן רשיונות לייבוא עד 15,000 דולר, הקצבת מטבע חוץ לנסיעות לאנשי עסקים עד 500 דולר; כן עוסקים המחוזות ברישוי בלב הקמפונאים. אני חושב שמלחמת יום הכפורים הוכיחה עד כמה חשובים המחוזות לפעולה תקינה של המשק ולפעולה תקינה של המשרד. ארגנו את כל פעולות מל"ח באמצעות המחוזות. ואני חושב שמגיע למחוזות קומפלימנט על פתרון בעיות בנסיבות בלתי שיגרתיות, דבר שחבר הכנסת פלומין קרא לו אלתור.

עיקר נטל הפיקוח על המחוזות, כולל נושא הצגת מחירים, מוטל על המחוזות. לכן אינני רואה מקום לזיכוח על החיוניות של המחוזות. אשר למחוז ירושלים, בירושלים יש בעיות מיוחדות הנוגעות למזרח העיר, שהמחוז צריך לטפל בהן. ואני חושב שהוא עושה זאת בהצלחה.

השר ח. בר-לב:
אני בטוח שבדברי פתיחתו עמד מר מנדלבאום על תקציב המשרד. אני רוצה לסיים בנקודה זו. סך הכל תקציב המשרד לשנת 1974 הוא תקציב מצומצם מאד. בתקציב הרגיל הגידול במונחים ריאליים הוא אפס ואולי אפילו שלילי. אנו איננו מגדילים לא אח המנגנון ולא את הפעולות, אף כי המשק כולו גדל ומן ההכרח היה להגדיל את היקף הפעולות בפרופורציה המתאימה. אבל בהתחשב בשנה זו, אמרנו שנסתפק במועט בתקווה, שלמרות כל זה נענה על הצרכים.

תקציב הפיתוח אבסולוטית קטן מהתקציב אשתקד. אבל יש בתקציב המדינה רזרבות שיענו על צרכי תקציב הפיתוח, אם נחרוג מהתקציב שיש לנו היום. אינני מחפש פה מחמאות. אבל אני מביא זאת לידיעתכם. זה יעלה לנו בלא מעט מאמצים ולא מעט קרבנות. אבל יש לנו הרגשה שהתקציב, למרות צמצומו האבסולוטי, יאפשר לנו לממש את המשימות העיקריות.

א. שוסטק:
אני חושב שיש לציין שקבלנו תשובות מלאות וממצות.

היו"ר י. קרגמן:
אני מודה לשר המסחר, התעשייה והפיתוח, מר בר-לב למנכ"ל מר מנדלבאום ולהבר עוזריהם הבכירים.

ב. ערבות המדינה - חברות שמירה

היו"ר י. קרגמן:
אנו עוברים לסעיף הבא - ערבות המדינה - חברות שמירה. (קורא מכתבו של שר האוצר).

מר פרידמן:
חברות השמירה עובדות בעיקר עם חמר אנושי ולכן הן משלמות מלווה מעסיקים מעבר לכל יחס. מצד שני אין להם נכס אחר שהם יכולים לשעבדו. אין כל סיכון בערבות זו, כי חברות השמירה תקבלנה אותו סכום שיש להם מלווה מעסיקים. כך שהייתי מגדיר ערבות זו כערבות טכנית.

- מ. ארנס: מדוע חברות השמירה נותנות אשראי לקוחות?
- מר פרידמן: כי הלקוחות שלהן אינן משלמות בראשון בחודש.
- מ. ארנס: איננו צריכים לעודד תופעה זו.
- מר פרידמן: איננו מעודדים, אבל זה המצב.
- ד. קורן: חברות השמירה הן חיוניות ביותר והן, ראויות להקלה משמעותית בשעור הרבית.
- מר פרידמן: העזרה הניתנת להן היא עזרה ממשית, כי 5% רבית צמודה על מלווה המעסיקים נותנים להם לפחות אותו אחוז שהם משלמים.
- י. גולן: לאיזו תקופה ניתנת ההלוואה?
- מר פרידמן: שנתיים.
- י. פלומין: אני מבקש שיובהר בנוסח ההחלטה, שהסכומים לא יעלו על סכום הערבות.
- יש לי הסתייגות לגבי אשור הערבות לחברת מודיעין אזרחי. ברשימה 5 חברות שעוסקות בשמירה בלבד. חברת מודיעין אזרחי עוסקת גם במחקרים. מי לידינו יחקע שהכספים שיקבלו לא יוצאו למטרות אחרות?
- י. גולן: אני חושב ששיעור הריבית המוצע הוא גבוה מדי. איך שום הצדקה שבנק המזרחי יקבל 21%, וחברת "אליהו" תקבל 22%.
- היו"ר י. קרגמן: החברות הן שפנו לבנקים אלה, שהם בנקים מסחריים ולא ממשלתיים. היות והמדובר בעסקים פרטיים, אסור לנו להתערב בעניין הריבית. גם את הערבות לא היינו נותנים אילולא היה זה מלווה מעסיקים.
- מר פרידמן: אנו היינו ערים לכך שחברת מודיעין אזרחי עוסקת בנושאים אחרים ובקשנו ממנה דיווח. מה שמונח לפינו אינו משקף את היקף הפעילות של חברת מודיעין, אלא רק את החלק הנוגע לשמירה.
- היו"ר י. קרגמן: אני מקבל הצעתו של חבר הכנסת פלומין, שיירשם בפרוטוקול, שהערבות לחברת מודיעין אזרחי ניתנת רק לפעולות שמירה.
- אני מעמיד להצבעה אשור ערבות המדינה - חברות שמירה.
- ה צ ב ע ה
- ערבות המדינה - חברות שמירה - אושרה
- ג. ערבות המדינה - חברת קרתא בע"מ ירושלים
- היו"ר י. קרגמן: אנו עוברים לסעיף הבא - ערבות המדינה - חברת קרתא בע"מ ירושלים. (קורא מכתבו של שר האוצר).
- מר פרידמן: חברת קרתא מפנה את אזור ממילא.
- ד. קורן: יש לי שאלות רבות בנושא זה. אני מציע להשהות את האשור עד לביטול הנושא עם שר האוצר.
- מר פרידמן: אני מבקש לא לעכב אישור הערבות על הלוואה בסך 6 מליון לירות; שיעור הריבית הוא בהתאם להמלצת ועדת הכספים - 8,5%.

א. מלמד: אני מציע לאשר את הערבות.
מר פרידמן: אני יכול להבטיח שתהיה עוד פניה לאישור ערבות לחברה זו.
א. שוסטק: אני מציע לאשר את הערבות ולקיים דיון כאשר יתמנה שר אוצר חדש.
צ. אמוראי: אני מציע לאשר את הערבות.
היו"ר י. קרגמן: כיוון שנאמר לנו על ידי בא"כוח האוצר, שיובאו פניות נוספות לאישור ערבויות לחברה זו, נברר את הנושא באותה הזדמנות.
 אני מעמיד להצבעה אישור הערבות.

ה צ ב ה

ערבות המדינה - חברת קרתא בע"מ ירושלים - אושרה

י. תקנות מים (היטל איזון)

היו"ר י. קרגמן: כאשר אשרנו תקנות המים (היטל איזון) שכחנו לציין את תאריך תחילת התקנות שהוא 1.4.74.
 אני מבקש לאשר תאריך תחילת התקנות.

תאריך תחילת תקנות המים (היטל איזון) אושר

היו"ר י. קרגמן: הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.30